
Colom fou català - Luís Ulloa -1927

Autor:

Data de publicació: 18-04-2022

Ahir a la nit a l'Ateneu Barcelonès, el savi professor peruà, don Luis Ulloa, va impartir la primera de les seves anunciades conferències sobre el veritable origen de Colom.

Ocupava la presidència el president de l'Ateneu, el senyor Masó Torrents. El senyor Valls i Taberner va dirigir unes paraules al nombrós públic que omplia la sala, per fer la presentació del conferenciant, explicant les raons de cultura que han animat l'Ateneu Barcelonès a sol·licitar aquesta conferència, i retent un homenatge a la nació peruana.

Conferència de Don Luís Ulloa

Ahir a la nit a l'Ateneu Barcelonès, el savi professor peruà, don Luis Ulloa, va impartir la primera de les seves anunciades conferències sobre el veritable origen de Colom.

Ocupava la presidència el president de l'Ateneu, el senyor Masó Torrents. El senyor Valls i Taberner va dirigir unes paraules al nombrós públic que omplia la sala, per fer la presentació del conferenciant, explicant les raons de cultura que han animat l'Ateneu Barcelonès a sol·licitar aquesta conferència, i retent un homenatge a la nació peruana.

El senyor Ulloa va començar amb paraules d'elogi per a Catalunya i per a Barcelona en particular. A continuació, va explicar com va començar els seus estudis sobre l'origen del descobridor d'Amèrica, fa trenta anys, en ocasió de ser enviat pel seu govern per a aquests estudis als arxius de Simancas, d'Índies, de Salamanca i de la Corona d'Aragó. Va dir que es trobava fent indagacions a Galícia precisament quan el senyor García de la Riba feia les seves declaracions que Cristòfor Colom era gallec. El conferenciant va afirmar que li va ser molt fàcil convèncer-se de l'utòpic de tal afirmació. La casualitat va posar a les seves mans un llibre en el qual va veure per primera vegada el cognom català Colom.

Proves Lingüístiques i Documentals

Demostra la racionalitat dels cognoms com a prova de l'origen dels individus. I el de Colón resulta que no tenia reminiscències probables, i sembla que Cristòfor Colom va ser a Andalusia, on se li va castellanitzar el cognom en Colomo, i més tard en Colón.

Però en les primeres edicions de la carta de Colom donant compte del descobriment, la primera de les quals data del 1493, ja donen el nom de Colom. El conferenciant prova que no es tracta d'un error de còpia, ja que són moltes les edicions que coincideixen en aquest detall, almenys deu, i no jutja possible que sigui repetició d'un error inicial, ja que molts altres errors en noms de la carta han estat rectificats, mentre que aquest roman igual sempre.

També ho demostra per la terminació Colom en un text en llatí, on per cas genitiu hauria de ser Colombi, però va ser respectat per ser nom estranger.

Cita casos d'historiadors, com Oviedo, que tot i atribuir a Colom origen genovès l'anomena Colom. Catalunya, afegeix,

és el veritable centre del cognom Colom. I fins i tot existeixen indicis segurs d'haver existit llocs així anomenats, com Villa Colom. No es pot confondre amb el Colombe francès, ni és possible trobar orígens italians en aquest cognom.

Catalanismes i Ocultació

Després, el senyor Ulloa dona compte de les seves indagacions sobre els catalanismes que conté la primitiva carta del navegant, que diu que arriben a quaranta-sis almenys, reconeguts fins i tot pels que els han atribuït, amb arguments febles, a versions inversemblants i a impossibles errates d'impremta, com l'italià César Elois, que en comentar els escrits de Colom per compte del seu govern, no encerta a conciliar aquest fet de catalanitat amb els seus desitjos de súbdit d'Itàlia que li fan veure que vint-i-sis d'aquests catalanismes poden ser també italianismes, però que no destrueix els restants.

Una indicació de la catalanitat de Colom ha estat trobada pel conferenciant en un text alemany indicat pel nord-americà Llers. Afegeix que a la Biblioteca Colombina fundada per Ferran Colom es troba una anotació de puny i lletra del fill de Colom, sobre una carta d'aquest escrita en català, a bord, a Lisboa.

La teoria genovesa era impossible perquè no podia ser fill d'un laner qui posseïa, com és sabut, algun títol nobiliari, per a la modificació del qual els Reis Catòlics el van autoritzar. A Catalunya, i no a Gènova, hi ha cognoms d'estirp Colom. A l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi ha escuts, amb una coloma per arma. Però ell, diu el conferenciant, va fer posar sobre camps d'or una banda atzur. L'investigador dedueix de les armes nobiliàries una tercera prova de la seva asseveració.

Els Plets Colombins i la Falsificació del Testament

Després s'estén en documentades i hàbils deduccions, que li permeten fer el seu profund estudi sobre el cèlebre procés del 1578, a propòsit de la successió del majorat instituit per Colom. L'últim baró que el va gaudir va ser don Luis Colón, el seu net, que malgrat els seus diversos matrimonis, no va deixar successió masculina, sinó que el majorat va passar a un nebot, perquè l'heretava la vídua, o un col·lateral. I va sorgir el plet mantingut primer a Santo Domingo i després a Madrid.

El dissertant dona compte dels diferents pretendents que es van anar presentant fins a arribar a Bartolomé Colomo, d'un llogarret de Gènova, i falsament documentat. Aquest va pledejar amb una dama, doña Francisca Colón, que pretenia assumir tota l'anelhada descendència. D'aquí data el dilema de si l'immortal descobridor es va anomenar Colón o Colom. I el fet de no presentar-se els legítims successors catalans l'atribueix el senyor Ulloa al fet que aquests plets se celebraven molt privadament, i amb manifesta mala fe per part dels querellants. A Catalunya els Cardona eren Cardona i Colom, i aquests havien de saber el que passava.

Però doña Francisca al·legava el testament del 1498, així que s'ha demostrat que aquest document és fals, i que també els italians s'hi van recolzar. El conferenciant llegeix l'autorització per establir el majorat, salvant per a aquest cas tota llei. Navarrete és culpable per haver publicat el fals testament, en què es dona per viu al príncep Joan quan feia quatre anys que havia mort. Qualifica de falsificació escandalosa aquest document en el qual s'estranya que autors espanyols encara vulguin recolzar els seus arguments. En el codicil de Colom -18 de maig-, aquest especifica: «Confirmo mi testamento de 1502». Heus aquí, doncs, la revelació del veritable testament, que va haver de ser destruït en desfigurar-lo pel del 1498, per tal de canviar el nom legítim de Colom pel de Colón.

Altres Arguments

Aduceix altres arguments, com la carta de naturalització donada a Diego Colom. Per rebatre el meu punt de vista, diu el senyor Ulloa, alguns es pregunten: com si no fos de família estrangera se'l naturalitzaria? Però és que cal llegir bé el tal

document que diu: «Us naixem natural de Castella i de Lleó» i signat per Felip el Bell. L'objecció, doncs, es gira a favor de la catalanitat de Cristòfor Colom, ja que no era de Lleó ni de Castella. I es recolza en una cita d'Altamira que demostra com eren considerats els de les diferents regions ibèriques com a estrangers, fins i tot sota Carles V.

Una altra defensa de la seva tesi la troba el Sr. Ulloa en un indicati que demostra documentalment que Colom va estar al servei de Renat d'Anjou. Durant el període agitat de 1561-62 van figurar diversos Colom en les lluites, ja iniciades pel príncep de Viana.

També és de gran importància que Colom digués en una carta trobada el 1530 que havia anat en una expedició a Islàndia, el 1476, i que en efecte es va realitzar en aquest any una expedició àrtica, en les cartes de la qual figura un tal Juan Escolons, que després va canviar per Colons. El conferenciant dedueix d'aquesta dada, confirmada per altres arguments històrics, que Colom va haver de disfressar el seu nom potser per haver estat corsari al servei d'un capità Coulomb, de França, que al cap de Sant Vicent va tenir una batalla en què va perdre la nau. Colom va haver d'arribar nedant a la costa portuguesa, des d'on va passar a Dinamarca i a l'expedició a Groenlàndia, viatge que va haver de robustir les seves suggeriments d'anar a descobrir les Índies.

Conclusions

Després fa l'història de la primera arribada de Colom a Espanya i de la seva nova sortida amb catalans, entre ells Marguerit, que després li van suscitar divergències, i dedueix conseqüències per a la seva tesi del fet de ser-li prohibit a Colom i als catalans l'entrada a l'illa Espanyola.

Es mostra gairebé segur que va haver-hi un «xantatge» en l'assumpte del majorat, en el qual el Consell de les Índies va haver de tenir els seus escrúpols. A l'italià Baltasar, presumpte descendent de Colom, se li van donar 2.000 ducats, la qual cosa sembla el preu d'un silenci.

En resum, el senyor don Luis Ulloa demostra l'espurcícia del testament que substitueix el del 1502, i creu que si es trobés aquest document es veuria que el cognom del descobridor del Nou Món era Colom, i no Colón.

Acaba donant dades bibliogràfiques i prometent confirmar les seves afirmacions en la pròxima conferència del divendres, en demostrar la impossibilitat que Colom fos genovès.

L'erudit treball de l'investigador va ser premiat amb una gran atenció durant la conferència, i amb una salva d'aplaudiments en acabar la mateixa.